

Mediacja w postępowaniu karnym

Mediacja to dobrowolne porozumienie pomiędzy pokrzywdzonym i sprawcą w celu naprawienia wyrządzonych szkód materialnych i moralnych przy pomocy bezstronnej i neutralnej osoby, jaką jest mediator. Pozwala pokrzywdzonemu na wyrażenie jego uczuć i odczuć, a także jego oczekiwań i potrzeb. Przesłany zaś pozwala na przyjęcie odpowiedzialności za skutki przestępstwa oraz podjęcie związanych z nią działań. Sprzyja trwałemu zakończeniu konfliktu między stronami lub jego złagodzeniu. Podstawą, na której opiera się postępowanie mediacyjne jest sprawiedliwość naprawcza.

Mediacja jest bardzo ważnym narzędziem i sposobem rozwiązywania sporów, szczególnie w postępowaniu karnym pożądane jest porozumienie ofiary i sprawcy/podejrzanego.

Postępowanie mediacyjne zostało uregulowane w art. 23a Kodeksu postępowania karnego. Istota postępowania mediacyjnego polega na dążeniu do osiągnięcia konsensusu pomiędzy pokrzywdzonym i oskarżonym (podejrzany).

Kompetencje do skierowania sprawy do postępowania mediacyjnego posiada sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator. Z brzmienia przepisu art. 23 a ust. 1 k.p.k. wynika, że oba te organy mogą kierować sprawę do postępowania mediacyjnego z własnej inicjatywy, ale za zgodą pokrzywdzonego i oskarżonego, albo też z inicjatywy oskarżonego i pokrzywdzonego (oboje muszą wyrazić taką wolę). W przypadku gdyby z taką inicjatywą wystąpił tylko jeden z nich wymagana będzie zgoda drugiego. Istotą mediacji jest bowiem osiągnięcie konsensusu pomiędzy pokrzywdzonym a sprawcą czynu przestępnego.

Postępowanie mediacyjne prowadzone jest przez instytucję lub osobę godną zaufania. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych z dnia 13.06.2003 r. (Dz. U. Nr 108 poz. 1020) do prowadzenia postępowania mediacyjnego uprawniona jest instytucja, która:

- zgodnie ze swoimi zadaniami statutowymi powołana została do wykonywania zadań w zakresie mediacji, resocjalizacji, ochrony interesu społecznego, ochrony ważnego interesu indywidualnego lub ochrony wolności i praw człowieka;
- posiada warunki organizacyjne i kadrowe umożliwiające przeprowadzenie postępowania mediacyjnego;
- została wpisana do wykazu, prowadzonego w sądzie okręgowym, instytucji i osób godnych zaufania uprawnionych do przeprowadzenia postępowania mediacyjnego.

Postępowanie mediacyjne może również prowadzić osoba godna zaufania która:

- posiada obywatelstwo polskie,
- korzysta w pełni z praw cywilnych i obywatelskich,
- ukończyła 26 lat,
- biegle włada językiem polskim,
- nie była karana za p przestępstwa umyślne,
- posiada umiejętności likwidowania konfliktów oraz wystarczającą do przeprowadzenia postępowania mediacyjnego wiedzę, w szczególności w zakresie psychologii, pedagogiki, socjologii, resocjalizacji lub prawa.
- daje rękojmię należytego wykonywania obowiązków
- została wpisana do wykazu prowadzonego w właściwym miejscowo sądzie okręgowym.

Postępowanie mediacyjne nie powinno trwać dłużej niż miesiąc, a jego okresu nie wlicza się do czasu trwania postępowania przygotowawczego.

Mediator po doręczeniu mu postanowienia wydanego przez sąd lub prokuratora:

- nawiązuje kontakt z pokrzywdzonymi podejrzanym lub oskarżonym, ustalając termin i miejsce spotkania z każdym z nich,
- przeprowadza z podejrzanym lub oskarżonym i pokrzywdzonym spotkania indywidualne, informując o istocie i zasadach postępowania mediacyjnego oraz przysługujących im uprawnieniach,
- przeprowadza spotkanie mediacyjne z udziałem podejrzanego lub oskarżonego i pokrzywdzonego,
- pomaga w sformułowaniu treści ugody między podejrzanym lub oskarżonym i pokrzywdzonym oraz sprawdza wykonanie wynikających z niej zobowiązań.

Po przeprowadzeniu postępowania mediacyjnego mediator sporządza pisemne sprawozdanie i niezwłocznie przedstawia je organowi który skierował sprawę do takiego postępowania.

Postępowanie mediacyjne między sprawcą a pokrzywdzonym obecnie prowadzone jest:

- **w sprawach z oskarżenia publicznego**, na podstawie postanowienia prokuratora, sądu lub organu Policji, z inicjatywy organu procesowego, stron/y albo za zgodą stron – art. 23a k.p.k., art. 339 § 4 k.p.k., art. 325 i § 2 k.p.k.;
- **w sprawach z oskarżenia prywatnego**, na podstawie postanowienia sądu, na wniosek lub za zgodą stron, zamiast posiedzenia pojednawczego – art. 489 § 2 k.p.k.,
- **w sprawach dotyczących wykonania bezwzględnej kary pozbawienia wolności**, na podstawie postanowienia sądu penitencjarnego, na wniosek przedstawiciela administracji zakładu karnego, sądowego kuratora zawodowego, zgodnie z wnioskiem skazanego lub pokrzywdzonego albo z urzędu – art. 162 § 1 k.k.w., przepisy art. 23a k.p.k. stosuje się odpowiednio (art. 1 § 2 k.k.w.);
- **koszty postępowania mediacyjnego** ponosi Skarb Państwa – art. 618 § 1 pkt 8 k.p.k. w zw. z art. 619 § 2 k.p.k.;

Nie ulega wątpliwości, że mediacja sprzyja koncentracji materiału dowodowego, dążeniu do rozpoznania sprawy na pierwszym terminie rozprawy czy

posiedzenia. Wówczas sprawca przestępstwa jak najszybciej odpowie za swój czyn, a pokrzywdzony równie szybko otrzyma należną mu satysfakcję.

W praktyce orzeczniczej mediacja jest wykorzystywana w szczególności ze względów pragmatycznych. Skrócenie czasu rozpoznania sprawy jest prawidłowe z punktu widzenia oceny sprawnego orzekania w wymiarze sprawiedliwości, a także ze względu na międzynarodowe standardy w zakresie ochrony praw człowieka (art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka). Jest także konstytucyjną gwarancją wolności i praw obywatelskich.